

NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT

GRAAD 12

SEPTEMBER 2023

**GESKIEDENIS V1
ADDENDUM**

Hierdie addendum bestaan uit 14 bladsye.

VRAAG 1: HOE HET DIE BERLYNSE MUUR TOT KOUE OORLOG-SPANNING TUSSEN DIE VERENIGDE STATE VAN AMERIKA (VSA) EN DIE SOWJETUNIE (USSR) BYGEDRA?

BRON 1A

Die bron hieronder fokus op die redes waarom die Berlynse Muur is in Augustus 1961 gebou.

In die 1950's het die Duitse Demokratiese Republiek (DDR) – daardie deel van Duitsland wat die Sowjet-besettingsone in die na-Tweede Wêreld oorlogse verdeling van Duitsland was, gedreig om droog te bloei, namate een uit elke ses mense gevlug het, gewoonlik op soek na werk onder die 'ekonomiese wonderwerk' van Wes-Duitsland, maar in sommige gevalle het hulle gevlug oor politieke of godsdienstige vervolging (marteling).

In 1952 het Oos-Duitsland sy vastelandgrens aan Wes-Duitsland, langs die Elbe-rivier en in die berge van die Harz, verseël met doringdraad en vuursones, waar alle plantegroei binne 100 m van die grens afgesny is om wagte 'n onbesnede (onbelemmerde) vuurveld te gee. Maar daar was 'n lekkasie in die middel van die DDR, in die vier-mag stad van Berlyn, wie se drie westelike sektore steeds deur die VSA, Brittanje en Frankryk beskerm was ingevolge naoorlogse ooreenkomste wat Moskou nie wou verontagsaam nie.

Die Russe het alreeds probeer om die Westerse moondhede tydens die blokkade van 1948–49 uit te dwing, maar is deur die beroemde Anglo-Amerikaanse lugbrug verrydel (gestop). Die kommuniste het die sektorgrens tydelik gesluit na die mislukte opstand in Oos-Duitsland in Junie 1953, maar binne enkele weke was dit weer oop.

So gedurende die 1950's kon Oos-Duitsers dus eenvoudig van Oos- na Wes-Berlyn loop. Ondergrondse treine het nog steeds gery. Indien hulle die grens eers oorgesteek het, kon Oos-Duitsers wat andersins gevrees het dat hulle by die grens gestop kon word, oor dit vlieg vanaf Tempelhof in die Amerikaanse sektor na die Federale Republiek.

Die DDR het dus teen 1961 nie meer 'territoriale' opsies gehad om die breindrein te stop nie. Om die uittoeg (vertrek) wat die westelike transito-kampe tot kapasiteit gevul het, te stop, was die Oos-Duitse kommuniste uiteindelik deur Moskou toegelaat om die grens in Augustus 1961 te sluit en 'n fisiese versperring te bou.

Die Berlynse Muur het die gewone funksie van mure – om mense uit te hou – op sy kop gedraai; hierdie muur was uitsluitlik om sy burgers *in* te hou.

[Uit <https://www.historyextra.com/period/20th-century/berlin-wall-history-facts/> Toegang op 05 Januarie 2023 verkry.]

BRON 1B

Die volgende bron fokus op die reaksie van die Verenigde State van Amerika (VSA) op die bou van die Berlynse Muur op 13 Augustus 1961.

Alhoewel die Verenigde State onmiddellik 'n protes by die Russe ingedien het, was die aanvanklike reaksie op die bou van die muur verbasend laaghartig (gering). Die president se spesiale assistent vir nasionale veiligheidsake, McGeorge Bundy, het die konsensus (ooreenkoms) onder baie in die president se kabinet opgesom dat die aksie iets was wat die Oos-Duitsers vroeër of later sou doen. Dit was net so goed dat dit vroeg gebeur het, het hy gesê, en dat dit so duidelik 'n eensydige aksie van hul kant was.

Na 'n paar dae van hoë vlak konsultasie en openbare veroordeling van die muur, het President Kennedy verkies om voort te gaan met die militêre opbou wat hy begin het na sy ontmoeting met Khrushchev in Wene. Op 17 Augustus het die sekretaris van die weermag, Elvis J. Stahr Jr., 'n opskorting van diensplig aangekondig vir meer as vier-en-tagtig duisend aangewese mans wie se diens tyd tussen 1 Oktober 1961 en 30 Junie 1962 sou eindig. Hy het ook die toere van weermagpersoneel in Duitsland en Japan met ses maande verleng en die aktivering van 113 reserwe-eenhede bevestig, 'n stap wat meer as 23 000 soldate vir diensplig opgeroep het.

Stahr het uiteindelik aangedui dat hy nog 3 000 troepe na Europa sou stuur, wat die Sewende Leër en ander Amerikaanse eenhede wat aan NAVO verbind was, op volle sterkte sou bring. 'n Dag later het die Withuis aangekondig dat Vise-President Lyndon B. Johnson onmiddellik na Europa sou vlieg om met die Wes-Duitse Kanselier Konrad Adenauer en burgemeester Willy Brandt te vergader. Afgetrede generaal Lucius D. Clay sou die visie-president vergesel. Aangesien Clay die Geallieerde bevelvoerder in Berlyn was tydens die blokkade van 1948–1949, het sy teenwoordigheid, veel meer as Johnson s'n, gehelp om die moraal te herstel en Wes-Berlyners gerus te stel dat hulle nie oorgegee (verlate) is nie.

[Uit <https://www.archives.gov/files/research/foreign-policy/cold-war/1961-berlin-crisis/overview/us-military-response>. Toegang op 26 February 2023 verkry.]

BRON 1C

Die onderstaande bron fokus op die konfrontasie tussen die VSA en die Sowjetunie oor die bou van die Berlynse Muur op 25 Oktober 1961.

Van die een dag na die volgende het die muur strate, pleine en woonbuurte van mekaar geskei en openbare vervoerverbindings verbreek. Op die aand van 13 Augustus het Willy Brandt, besturende burgemeester, in 'n toespraak aan die Huis van Verteenwoordigers gesê: "Die Berlynse senaat veroordeel in die openbaar die onwettige en onmenslike maatreëls wat getref word deur diegene wat Duitsland verdeel, Oos-Berlyn onderdruk en Wes-Berlyn bedreig ..."

Op 25 Oktober 1961 het Amerikaanse en Sowjet-tenks mekaar gekonfronteer, by die Friedrichstrasse-grensoorgang wat deur buitelandse burgers (Checkpoint Charlie) gebruik is, omdat DDR-grenswagte probeer het om die identifikasie van verteenwoordigers van die Westerse Geallieerdes na te gaan toe hulle die Sowjet-sektor binnegekom het. Volgens die Amerikaanse siening is die Geallieerdes se reg om vrylik deur die hele Berlyn te beweeg, geskend. Sestien uur lank het die twee kernmoondhede mekaar op 'n afstand van slegs 'n paar meter gekonfronteer, en die mense van daardie era het die dreigende bedreiging van oorlog gevoel. Die volgende dag het albei kante onttrek. Danksy 'n diplomatieke inisiatief deur Amerika se president Kennedy, het die hoof van die Sowjet-regering en kommunistiese party, Nikita Khrushchev, die vier-mag status van die hele Berlyn bevestig, ten minste vir nou.

In die komende jare is die grense aangepas, versterk en verder uitgebrei, en die stelsel van kontroles aan die grens is vervolmaak. Meer as 100 000 burgers van die DDR het tussen 1961 en 1988 oor die binne-Duitse grens of die Berlynse Muur probeer ontsnap. Meer as 600 van hulle is deur DDR-grenswagte doodgeskiet of het op ander maniere tydens hul ontsnappingspogings gesterf. Minstens 140 mense het tussen 1961 en 1989 alleen by die Berlynse Muur gesterf.

[Uit <https://www.berlin.de/mauer/en/history/construction-of-the-berlin-wall/>. Toegang op 03 Januarie 2023 verkry.]

BRON 1D

Die onderstaande foto beeld die liggaam uit van die 18-jarige messelaar Peter Fechter, wat deur 'n Oos-Duitse grenswag gedra is nadat hy in Augustus 1962 die Berlynse Muur na Wes-Berlyn probeer oorsteek het.

[Uit <https://www.gettyimages.com/photos/peterfechter/>. Toegang op 26 Februarie 2023 verkry.]

VRAAG 2: WAT WAS DIE REDES VIR SUID-AFRIKA SE BETROKKENHEID IN DIE ANGOLESE BURGEROORLOG VAN 1975?**BRON 2A**

Hierdie bron fokus op hoe buitelandse moondhede by Angola betrokke geraak het.

Sedert die onafhanklikheidswording vanaf Portugal in 1975, het Angola ernstige plaaslike, streeks- en internasionale uitdagings in die gesig gestaar. Angola se dominante binnelandse werklikheid vir die eerste 27 jaar was burgeroorlog.

Gedurende die kritieke jare na onafhanklikheid en vir 'n groot deel van die 1980's het Angola geweldig op die USSR en Kuba staatgemaak. Hulle hulp was van kritieke belang om die MPLA in staat te stel om gereelde Suid-Afrikaanse militêre invalle in Angolese gebied te oorleef, wat die dubbele doel gehad het om SWAPO (South West Africa People's Organisation) se operasies in Namibië te ontwrig en hulp aan UNITA te verleen. Gekombineer met Amerikaanse steun, het Suid-Afrikaanse hulp, veral in opleiding en logistiek, 'n kritieke rol gespeel in die transformasie van UNITA in 'n kragtige semi-konvensionele mag wat teen die laat 1980's 'n ernstige bedreiging ingehou het vir die omverwerping van die MPLA regering.

... Sowjet-bystand was op twee kritieke tydstippe noodsaaklik vir die MPLA. In 1975 het Sowjet -steun die MPLA in staat gestel om 'n nederlaag deur interne mededingers die FNLA en UNITA, af te weer (vermy), wat met die hulp van Suid-Afrika en Zaïre gereed was om die hoofstad Luanda oor te neem voor onafhanklikheid. Toe, in 1987, het Sowjet-steun die MPLA en Kubaanse magte in staat gestel om Suid-Afrika in die Slag van Cuito Cuanavale te verslaan. Laasgenoemde het die weg gebaan vir vrede in Suider-Afrika en sodoende dus die voortbestaan van die MPLA regime te verseker.

Die VSA het die pragmatiese (praktiese), maar uiteindelik teenstrydige benadering gevolg om Portugal te ondersteun terwyl hulle bande met die Westerse-gesinde FNLA gesmeë het. Binne die Koue Oorlog konteks was daar geen realistiese alternatief vir die VSA beskikbaar nie. Dit was omdat Portugal 'n bondgenoot van die Noord-Atlantiese Verdragsorganisasie was en die kommunistiese geaardheid van die MPLA.

[Uit <https://saiia.org.za/wp-content/uploads/2011/06/Occasional-Paper-84.pdf>. Toegang op 05 Januarie 2023 verkry.]

BRON 2B

Hierdie bron is 'n uittreksel uit 'n toespraak van mnr. Pik Botha, Suid-Afrika se voormalige Minister van Buitelandse Sake tydens die Kritiese Mondeling Geskiedenis-konferensie in Januarie 2013.

Ek was op daardie stadium die Suid-Afrikaanse ambassadeur by die Verenigde Nasies en in die Verenigde State, en my indruk was, en is steeds, dat Kubaanse troepe na Angola gekom het, en 'n suidwaartse opmars na die Namibiese grens beplan en ons het werklik geglo dat die Sowjetunie hoofsaaklik hieragter gesit het, en geen ander persoon as dr. Kaunda het na die Kubane as die 'welpies van die luiperd' verwys. Daar was ander Afrika-leiers, Mobutu, Arap Moi, die regering van Botswana – wat ook hierdie siening gedeel het; dit was weer op daardie tyd beskou as 'n Sowjet-indringing soos hulle in Afghanistan en in ander dele van die wêreld gedoen het.

Ek was persoonlik baie bekommerd oor Angola, onse ingaan na Angola. Ek het die destydse Sekretaris van Buitelandse Sake, dr. Brand Fourie, gebel – hy het my gevra om die Minister van Buitelandse sake, dr. Hilgard Muller, te bel. Dr. Muller het my gevra om eerste minister Vorster te bel. Die eerste minister het vir my gesê: 'Ek dink u moet huiswerk op Capitol Hill gaan doen, want ek is op die hoogste vlak aan die Amerikaanse kant verseker dat hulle ons sal ondersteun en dat hulle wil hê dat ons dit moet doen.'

Die Amerikaners het almal vir my gesê: "Kyk, ons sal nie stem teen hierdie voorstel om alle fondse, Amerikaanse fondse aan die nie-kommunistiese partye in Angola te besnoei nie. Ek was uiters bekommerd dat die Amerikaners ons in die steek sou laat en dat ons troepe gevang en in gevangenis geneem kon word. Die Amerikaanse regering het my regering gevra om nie terug te trek nie, maar om ten minste aan te hou tot die Addis Ababa-konferensie van die Organisasie vir Afrika-eenheid (OAE)."

[Uit <https://www.wilsoncenter.org/publication/southern-a...> Toegang op die 25 Januarie 2023 verkry.]

BRON 2C

Die onderstaande bron fokus op redes waarom die Suid-Afrikaanse Weermag (SAW) menseregteskendings tydens die Angolese Burgeroorlog van 1975 gepleeg het. Dit is geneem uit die finale WVK-verslag wat op 29 Oktober 1998 aan president Nelson Mandela voorgelê is.

Die teikens en doelwitte van die verskillende veiligheidsoperasies wat in Angola deur die veiligheidsmagte van die voormalige Suid-Afrikaanse staat uitgevoer is, was tweeledig.

Eerstens, was die moontlikheid dat die Popular Movement for the Liberation of Angola (MPLA) die mag in Angola kon oorneem, deur die voormalige regering as 'n bedreiging vir Suid-Afrika se veiligheid beskou, aangesien die MPLA as 'n Sowjet-surrogaat beskou is. Die bekendstelling van Kubaanse magte in Angola ter ondersteuning van die MPLA het hierdie siening eenvoudig bevestig. Die Suid-Afrikaanse regering se aanvanklike doelwit was dus om te verhoed dat die MPLA tydens onafhanklikheid mag oorneem. Toe dit misluk, het sy doel die omverwerping en vervanging daarvan geword deur 'n 'vriendelike' anti-kommunistiese regering onder leiding van die National Union for the Total Independence of Angola (UNITA).

Tweedens was die beweging van die magte van die South West African People's Organisation (SWAPO) na basisse in Angola beskou as 'n eskalering van die bedreiging vir Suid-Afrika se posisie in Suidwes-Afrika. Bewus daarvan dat dit hulle uiteindelik VN-resolusie 435 sou moes implementeer, was die Suid-Afrikaanse regering vasbeslote om SWAPO se militêre vermoë te verswak of lam te lê ter voorbereiding vir die tyd wanneer SWAPO die verkiesingsbelange in Suidwes-Afrika sou betree.

Suid-Afrika se aktiewe betrokkenheid by die Angolese politiek ná die ineenstorting van die Portugese koloniale bewind, het toegeneem met die SAW se inval in Angola, deur Operasie Savannah, in die tweede helfte van 1975. Alhoewel die operasie met die geheime steun van die Amerikaanse staatsdepartement onderneem is, het hierdie onverklaarde oorlogsdaad nie die goedkeuring van die Suid-Afrikaanse kabinet ontvang nie. Die kwessie is inderdaad nie eers op kabinetsvlak geopper voordat die inval 'n paar maande oud en nie meer 'n geheim was nie.

[Uit <https://sabctrc.saha.org.za/reports/volume2/chapter2/subsection2.htm>. Toegang op 17 Januarie 2023 verkry.]

BRON 2D

Die foto hieronder beeld Suid-Afrikaanse troepe uit wat militêre opleiding, advies en logistieke hulp aan UNITA verskaf tydens die Angolese burgeroorlog. Die fotograaf is onbekend.

[Uit <https://samihistory.com/category/the-border-war-1966-to-1989/page/2/>. Toegang op die 28 Februarie 2023 verkry.]

VRAAG 3: HOE HET DIE OPTOG NA WASHINGTON OP 28 AUGUSTUS 1963 TOT DIE BEËINDIGING VAN DISKRIMINASIE EN SEGREGASIE TEEN SWART AMERIKANERS IN DIE VSA IN DIE 1960's BYGEDRA?

BRON 3A

Die bron hieronder fokus op die gebeure wat tot die optog na Washington gelei het.

Nie-geweldadige direkte aksie was in die midde 1950's en vroeë 1960's een beduidende vorm van burgerregte-aktivisme. Die sit-staking beweging van 1960, die Vryheidsritte van 1961 en die Birmingham-veldtog van 1963 het almal die weg gebaan vir die grootste burgerregte-optog van sy tyd. Die beplanning vir die optog na Washington vir Werk en Vryheid het in die lente van 1963 begin met die betrokkenheid van 'die Groot Ses', prominente leiers van sommige van die belangrikste burgerregte-organisasies: Martin Luther King Jr. (Southern Christian Leadership Conference), James Farmer (Congress of Racial Equality), John Lewis (Student Non-violent Coordinating Committee), A. Philip Randolph (Brotherhood of Sleeping Car Porters), Roy Wilkins (National Association for the Advancement of Coloured People), en Whitney Young (National Urban League). Een van die hoofdoelwitte van die optog was die aanvaarding van omvattende burgerregte wetgewing.

Op 11 Junie 1963 het president Kennedy met die nasie oor burgerregte gepraat en die Burgerregte Wet van 1963 op 19 Junie 1963 aan die kongres voorgelê. Toe hy ingelig is oor die beplande optog in Washington, was hy aanvanklik bekommerd dat 'n groot betoging by die hoofstad sommige senatore kon intimideer wat dit as 'n verskoning sou gebruik om teen sy breë wetsontwerp te stem, wat voorsiening gemaak het vir die verkryging van gelyke toegang tot privaat besette ondernemings, soos teaters, restaurante en motelle; magtiging van die prokureur-generaal om skool desegregasie regsgedinge te inisieer wanneer dit versoek word deur mense wat nie regstappe kon inisieer of onderhou nie; en gelyke stemstandaarde.

[Uit <https://www.jfklibrary.org/learn/education/teachers/curricular-resources/marching-for-equal-rights-evaluating-the-success-of-the-1963-march-on-washington>. Toegang op 8 Februarie 2023 verkry.]

BRON 3B

Hierdie bron fokus op die redes vir die Optog na Washington op 28 Augustus 1963.

Dit was die grootste byeenkoms vir burgerregte van sy tyd. Na raming het 250 000 mense op 28 Augustus 1963 die optog in Washington vir Werk en Vryheid bygewoon en met vliegtuie, treine, motors en busse van regoor die land in Washington, DC aangekom.

Die geleentheid het gefokus op indienseneming diskriminasie, burgerregte skendings teen Afro-Amerikaners, Latino's en ander groepe wat van hul stemreg ontnem was, en steun vir die Burgerregte Wet wat die Kennedy-administrasie deur die kongres probeer deur voer het. Hierdie belangrike vertoning van burgerlike aktivisme het plaasgevind in die National Mall, "America's Front Yard" en was die hoogtepunt van 'n idee wat meer as 20 jaar tevore gebore is.

Terwyl die optog 'n gesamentlike poging was, wat geborg was deur leiers van verskillende studente-, burgerregte- en arbeidsorganisasies, het die oorspronklike idee vanaf Asa Philip Randolph, 'n arbeids organiseerder en stigter van die Brotherhood of Sleeping Car Porters en die Negro American Labour Council (NALC) gekom. Sy visie vir 'n optog na die hoofstad van die land dateer uit die 1940's toe hy twee keer grootskaalse optogte voorgestel het om teen segregasie en diskriminasie in die Amerikaanse weermag en die Amerikaanse verdedigingsbedryf te protesteer en om die Withuis onder druk te plaas om op te tree. Die druk het gewerk. President Roosevelt het die Uitvoerende Bevel 8802 (verbod op diskriminasie in die verdedigingsbedryf, 1941) onderteken en president Truman het Uitvoerende Bevel 9981 (desegregasie van die weermag, 1948) onderteken, en Randolph het die optogte gekanselleer.

[Uit <https://www.nps.gov/articles/march-on-washington.htm>. Toegang op 8 Februarie 2023 verkry.]

BRON 3C

Hierdie foto toon aktiviste wat op 28 Augustus 1963 vreedsaam langs Constitution Avenue in Washington protesteer.

Uit <https://www.npr.org/2010/01/18/122701268/i-have-a-dream-speech-in-its-entirety>. Toegang op 8 Februarie 2023 verkry.]

ONS EIS
GELYKE REGTE
NOU!

BURGERREGTE PLUS
VOLLE INDIENSNEMING
IS GELYK AAN VRYHEID

ONS MARSJEER
VIR EERSTELAS
BURGERSKAP NOU!

BRON 3D

Die onderstaande bron is 'n uittreksel uit Martin Luther King se, 'Ek het 'n droom toespraak' wat op 28 Augustus 1963 deur Martin Luther King jnr. in Washington gelewer was.

Maar 100 jaar later is die Neger steeds nie vry nie. Een honderd jaar later word die lewe van die Neger steeds ongelukkig lamgelê deur die boeie van segregasie en die kettings van diskriminasie. Een honderd jaar later woon die Neger op 'n eensaame eiland van armoede te midde van 'n groot oseaan van materiële welvaart ...

Toe die argitekte van ons republiek die wonderlike woorde van die Grondwet geskryf het ... 'n belofte dat alle mans – ja, swart mans sowel as wit mans – die onvervreembare regte van lewe, vryheid en die strewe na geluk gewaarborg sal word. In plaas daarvan om hierdie heilige verpligting na te kom, het Amerika die Negers 'n slegte tjek gegee, 'n tjek wat as onvoldoende fondse teruggekom. Maar ons weier om te glo dat die bank van geregtigheid bankrot is.

Daar sal geen rus of vrede in Amerika wees alvorens die Neger nie sy burgerregte kry nie.

Ek het 'n droom dat eendag, selfs die staat Mississippi, 'n staat wat skroei met die hitte van onreg, skroei met die hitte van onderdrukking, eendag in 'n oase van vryheid en geregtigheid omskep sal word. Ek het 'n droom dat my vier klein kinders eendag in 'n nasie sal woon waar hulle nie deur die kleur van hul vel beoordeel sal word nie, maar eerder deur die inhoud van hul karakter.

[Uit <https://www.npr.org/2010/01/18/122701268/i-have-a-dream-speech-in-its-entirety>. Toegang op 8 Februarie 2023 verkry.]

ERKENNINGS

Visuele bronne en ander historiese bewyse is geneem uit die volgende:

<https://www.historyextra.com/period/20th-century/berlin-wall-history-facts//>

<https://www.archives.gov/files/research/foreign-policy/cold-war/1961-berlin-crisis/overview/us-military-response>

<https://www.berlin.de/mauer/en/history/construction-of-the-berlin-wall/>

<https://www.gettyimages.com/photos/peterfechter/>

<https://saiia.org.za/wp-content/uploads/2011/06/Occasional-Paper-84.pdf>.

<https://www.wilsoncenter.org/publication/southern-a..>

<https://www.npr.org/2010/01/18/122701268/i-have-a-dream-speech-in-its-entirety>.

<https://www.sutori.com/story/march-on-washington-1963--tt5AYMDkDVteHFhtzxo6Sz1D>